

กฎหมายมีไว้ทำไม?

What Does the Laws Matter?

พันตำรวจตรี ดร.ชวนัสส์ เจนการ¹

บทคัดย่อ

ปัญหาของการศึกษากฎหมายในประเทศไทยคือการเรียนการสอนที่เน้นการตีความตัวบทกฎหมายและการศึกษาคำพิพากษาศฎีกาเป็นหลักบทความนี้จึงได้รวบรวมแนวคิดหลักที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายในแต่ละยุคโดยวิเคราะห์ให้เห็นถึงนัยสำคัญและความสำคัญของกฎหมายในแต่ละยุคว่าจะต้องมีกฎหมายไว้เพื่ออะไร โดยมีได้เปรียบเทียบกับว่าระบบหรือกฎหมายในยุคใดมีความเด่นหรือด้อยกว่ายุคใด และไม่ได้มุ่งหวังว่าจะนำเสนอข้อสรุปว่ากฎหมายในยุคใดเป็นระบบกฎหมายที่ดีที่สุด หรือนำเสนอข้อเสนอนในการพัฒนาระบบกฎหมายไปในหนึ่งทางใดแต่อย่างใด

คำสำคัญ กฎหมาย, ระบบกฎหมาย, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย

Abstract

The problem of studying law in Thailand is the teaching that focuses merely on the interpretation of the law and the study of the Supreme Court's judgments. This article, therefore, combines the main concepts that influence the development and change of law in each era by analyzing the significance and importance of the law in each era that the law must be for what reason without comparing whether the system or law in any era that it is superior or

¹อาจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

inferior to any other era and does not expect it to convey conclusions about the age of the law that is the best legal system or presenting a proposal to develop a legal system in any way.

Keywords: law, the legal system, history of Thai law

บทนำ

“ที่ใดมีสังคม ที่นั่นย่อมมีกฎหมาย” (Ubi societas ibi jus) เป็นสุภาษิตละตินที่สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นเคียงคู่กับสังคมมนุษย์ ซึ่งหากมีคำถามว่าเรารู้จักกฎหมายหรือไม่? ก็เชื่อได้ว่าทุกคนหากไม่ได้เป็นผู้ปลื้มกวีเวกตนออกจากสังคมจนไม่เคยเจอหน้าผู้คนแล้วจะต้องมีความคุ้นเคยหรือมีความเกี่ยวพันกับกฎหมายไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แต่ถ้าถามว่ามีกี่คนที่รู้จักกฎหมายเป็นอย่างดีก็อาจจะมีเพียงนักนิติศาสตร์หรือผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพทางกฎหมายซึ่งเป็นเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความรู้ทางกฎหมาย แต่ถ้าถามให้ลึกลงไปว่ามีกี่คนที่เข้าใจกฎหมายแล้วนั้น คำถามนี้แม้แต่นักนิติศาสตร์หลายคนก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าตนเป็นผู้มีความเข้าใจกับกฎหมายอย่างถ่องแท้

การศึกษากฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นจะเน้นการเรียนการสอนในเรื่องของการตีความตัวบทกฎหมายและการศึกษาคำพิพากษาฎีกาเป็นหลักซึ่งอาจทำให้นักกฎหมายมีความรู้ทางกฎหมายเพียงอย่างแคบเพราะเป็นเพียงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายเท่านั้น หากแต่ขาดความเข้าใจถึงหลักคิดหรืออุดมคติของกฎหมาย ไม่ทราบถึงที่มาและความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดพัฒนาการกฎหมาย และไม่สามารถเข้าใจได้ว่าการมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของกฎหมายในแต่ละเรื่องนั้นมีความจำเป็นหรือส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร ซึ่งการที่นักกฎหมายมีเพียงความรู้ความเข้าใจแต่ตัวบทกฎหมายเท่านั้นถือเป็นอันตรายอย่างยิ่งเพราะจะมีแต่ผู้รู้กฎหมายที่เชี่ยวชาญที่ศึกษาแต่กฎหมายในทางที่จะเอามาชนะคะคานกันในทางคดีเท่านั้น แต่จะไม่สามารถนำกฎหมายมาสร้างสรรค์หรือปรับใช้กฎหมายให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อสังคมได้เลย บทความกฎหมายมีไว้ทำไมฉบับนี้เป็นความพยายามในการรวบรวมและวิเคราะห์

แนวคิดหลักที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายในแต่ละยุคจนเป็นที่มาของกฎหมายสมัยใหม่ในปัจจุบัน ในทางทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการของกฎหมายมีการแบ่งกฎหมายเป็นสามยุคตามแนวทฤษฎีกฎหมายสามชั้น ซึ่งในยุคแรกเป็นยุคที่เรียกว่ากฎหมายชาวบ้าน (Volksrecht) ซึ่งกฎหมายในยุคนั้นคือข้อห้ามในสิ่งที่ยึดกับความรู้สึกทางศีลธรรมของคนในสังคม ยุคต่อมาเป็นยุคที่เรียกว่ากฎหมายของนักกฎหมาย (Juristenrecht) เป็นยุคที่มีการศึกษาตีความและกำหนดหลักการทางกฎหมายโดยตุลาการและผู้มีวิชาชีพนักกฎหมาย ซึ่งมีการพัฒนาหลักการทางกฎหมายมาจากการตีความกฎหมายและการกำหนดหลักการของกฎหมายโดยนักกฎหมายมาปรับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงในคดีแต่ละเรื่อง ในยุคที่สามที่เรียกว่ากฎหมายเทคนิค (Technical Law) เป็นยุคที่สังคมมีความซับซ้อนจำเป็นต้องมีการกำหนดกฎหมายด้วยเหตุผลทางเทคนิค โดยกฎเกณฑ์ความถูกต้องทางกฎหมายที่ตั้งขึ้นมานั้นอาจไม่ใช่เหตุผลทางศีลธรรมโดยตรง เช่น การบังคับให้มีการเดินรถในเส้นทางจราจรทางซ้ายของถนน การบังคับเก็บภาษีอากร กฎหมายที่ดิน เป็นต้น (สมยศ เชื้อไทย, 2531) ในสังคมยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่กำหนดขึ้นในยุคหลังต่างเป็นกฎหมายในเชิงเทคนิค หรือแม้แต่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลักพื้นฐานอย่างประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายวิธีสบัญญัติในยุคหลังนั้นส่วนใหญ่แล้วก็เป็นไปด้วยเหตุผลทางเทคนิคมากกว่าเหตุผลทางศีลธรรมหรือหลักการพื้นฐานทางกฎหมาย (Simple Natural Reason) หรืออาจกล่าวได้ว่าการศึกษากฎหมายในปัจจุบันกฎหมายทางเทคนิคจึงมีบทบาทมากขึ้น แต่ยังมีงานวิชาการเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาหลักเทคนิคของกฎหมาย ในบทความกฎหมายมีไว้ทำไมฉบับนี้จึงได้ให้ความสำคัญกับการรวบรวมและอธิบายหลักคิดเชิงเทคนิคในการใช้กฎหมายสำหรับนักกฎหมายยุคใหม่ให้เกิดความเข้าใจในการวิเคราะห์เหตุผลทางเทคนิคของกฎหมายได้อย่างถ่องแท้มากขึ้นอีกด้วย

กฎหมายยุคแรกจนถึงกฎหมายยุคสมัยใหม่ (Modern Law)

สมยศ เชื้อไทย (สมยศ เชื้อไทย, 2560) ได้นำเสนอว่าการรวมกลุ่มทางสังคมระยะแรกสุดเป็นการรวมตัวในลักษณะครอบครัวหรือเครือญาติกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ในครอบครัวก็เป็นไปในลักษณะอะลุ่มอล่วยไม่เคร่งครัด ความจำเป็นของกฎหมายในระยะนี้ก็เป็นไปในลักษณะของกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือจารีตประเพณี

โดยยังไม่เคร่งครัดร้ายแรงเอาเป็นเอาตายเหมือนกับการวางระเบียบปกครองบ้านเมือง กฎเกณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ผู้ใหญ่มีอำนาจปกครองหรือลงโทษผู้น้อยตามสมควร ภาระหน้าที่ในการให้การอุปการะเลี้ยงดู การแบ่งหน้าที่ในการทำมาหากิน เป็นต้น โดยเป็นสังคมขนาดเล็กวิธีการระงับข้อพิพาทก็เป็นไปในลักษณะอะลุ่มอล่วยไม่รุนแรง เมื่อสังคมขยายตัวขึ้นกลายเป็นสังคมอีกระดับที่เรียกว่าชนเผ่า (Tribe) ความจำเป็นในการรวมกลุ่มทางสังคมเป็นเรื่องของการให้ความช่วยเหลือร่วมมือเพื่อความอยู่รอดและความสุขร่วมกัน ในยามสงบก็เป็นการร่วมมือกันในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น รวมกันไปล่าสัตว์ ทำกิจกรรมในยามสงครามก็ต้องช่วยกันสู้รบกับข้าศึกชนเผ่าอื่น กฎหมายในยุคนี้ก็จะมีเคร่งครัดเอาจริงเอาจังมากขึ้น มีการใช้กำลังบังคับกับผู้เกเรกระด้างกระเดื่อง ยิ่งเมื่อสังคมขยายขนาดใหญ่มีการแบ่งชนชั้นปกครองกับราษฎร ในระยะนี้กฎเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือจารีตประเพณีเท่านั้นไม่เพียงพอจะใช้ในการควบคุมทางสังคม ความจำเป็นของกฎหมายในระยะนี้เพื่อใช้บังคับบัญชาอย่างเด็ดขาดและมีบทลงโทษที่รุนแรงเพื่อใช้ในการบังคับบัญชาทางทหาร และเกิดระบบการปกครองที่มีผู้ใช้อำนาจปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองที่ชัดเจน มีกฎหมายเพื่อใช้อำนาจบังคับบัญชาและลงโทษผู้ขัดขืนอย่างจริงจัง นอกจากนี้เมื่อเกิดการรวมตัวในสังคมที่ใหญ่ขึ้นเป็นธรรมดาที่จะต้องก็มีความขัดแย้งหรือทะเลาะวิวาทระหว่างกันเกิดขึ้นได้ ซึ่งหากเกิดข้อพิพาทที่ไม่สามารถตกลงกันได้แล้วก็จำเป็นต้องมีผู้ตัดสินชี้ขาด โดยการตัดสินชี้ขาดก็จะต้องใช้หลักกฎหมายและกำหนดตัวผู้มีอำนาจชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

สมัยก่อนเป็นยุคที่มีการแย่งชิงและตัดสินกันด้วยการใช้กำลัง การรวมตัวเป็นประเทศเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้มีกำลังเพียงพอปกป้องคุ้มครองตัวเองได้ กฎหมายในยุคนี้จะมีจุดเด่นในเรื่องของการจัดระเบียบรัฐเพื่อวางระบบปกครอง การบังคับบัญชา และรวบรวมกำลังพลเพื่อใช้ในการเกณฑ์แรงงานหรือทำศึกสงคราม ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากรัฐโบราณ อย่างเช่นระบบไพร่ในสมัยอยุธยาที่บังคับให้ไพร่หรือบุคคลธรรมดาต้องมีสังกัดมูลนายเพื่อพร้อมจะเกณฑ์คนมาได้ตลอดเวลา ซึ่งหากไม่เข้าสังกัดมูลนายนอกจากจะต้องถูกลงโทษแล้วยังถือว่ารัฐไม่รับรองสถานะบุคคลและจะต้องถูกจำกัดสิทธิพลเมืองบางประการ เช่น ไม่สามารถนำคดีมาฟ้องร้องได้ (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2060)

ตัวอย่างของระบบศักดินา (Feudal System) ในยุโรปยุคกลาง (ศตวรรษที่ 6-15) ที่มีการวางระบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านาย (Noble) กับบ่าวไพร่บริวาร (Peasantry) โดยอาศัยการถือสิทธิครองที่ดินของเจ้านายเป็นปัจจัยทำกิน ซึ่งเจ้านายผู้เป็นเจ้าของที่ดินก็จะมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ระวังข้อพิพาท และอำนวยความสะดวกกรรมในเขตปกครองของตน โดยบ่าวไพร่บริวารก็จะตอบแทนด้วยผลผลิตแรงงานและถูกเกณฑ์เป็นกำลังรบในยามสงคราม หรือที่เห็นตัวอย่างเด่นชัดในยุคของการรวมชาติจีน ฉินฉื่อหวังตี้หรือฉินซีฮ่องเต้ (Qin Shi Huangdi) ได้ใช้แนวคิดเชิงนิตินิยม (Legalism) หรือการใช้กฎหมายนำการปกครอง โดยวิธีการกำหนดระบบกฎหมายเดียวใช้ทั่วอาณาจักรจีน ให้มีการกำหนดหน้าที่ของชนชั้นต่างๆ ตั้งแต่ระดับขุนนาง ทหาร ราษฎร และมีระบบการให้รางวัลและการลงโทษที่เด็ดขาดชัดเจนในการรักษาหน้าที่ที่กำหนดนั้น ทำให้เกิดระบบสายการบังคับบัญชาที่เข้มแข็งและลำดับชั้นของคนในสังคมที่ชัดเจน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในการใช้ระบบกฎหมายในการสร้างความเข้มแข็งในระบบการปกครองที่ประสบความสำเร็จในการรวมชาติและสามารถใช้ในการปกครองประเทศจีนทั้งประเทศได้ (Zimmerman, 2014)

ในงานของ สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล (2549) ได้แบ่งยุคของกฎหมายเป็นยุคสำคัญสามช่วงเวลา ยุคแรก เป็นยุคกฎหมายยุครัฐราชาธิราช หรือในยุคที่กษัตริย์เป็นใหญ่ในสมัยที่รัฐยังไม่มีอาณาเขตชัดเจน ความสัมพันธ์ของรัฐเป็นไปในแบบประเทศราชจากการที่รัฐที่อ่อนแอ (ประเทศราช) มักจะยอมอยู่ใต้รัฐที่เข้มแข็ง (ราชาธิราช) เพื่อการปกป้องคุ้มครองดูแล ซึ่งโดยทั่วไปรัฐราชาธิราชก็จะใช้กฎหมายและระบบปกครองของรัฐบังคับเฉพาะในดินแดนหัวเมืองของตนเท่านั้น ในส่วนหัวเมืองประเทศราชก็ยังคงใช้กฎหมายท้องถิ่นในการปกครองตนเองได้ โดยภาระของประเทศราชคือการส่งเครื่องราชบรรณาการที่แสดงถึงความภักดี และเกณฑ์กำลังมาช่วยรบยามสงคราม ยุคสอง เป็นยุคกฎหมายรัฐสมบูรณาญาสิทธิ หรือยุคที่เกิดการรวมตัวของรัฐชาติภายใต้กษัตริย์ผู้มีอำนาจสูงสุด ระบบกฎหมายในยุคนี้อยู่ภายใต้รัฐมีอาณาเขตแน่ชัดและการบังคับใช้กฎหมายแห่งรัฐแก่ประชาชนทุกคนในเขตดินแดน มีระบบกฎหมายของรัฐส่วนกลางและการบังคับใช้กฎหมายผ่านกลไกของรัฐ หากแต่ในยุคนี้ยังมีกษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย ยุคสาม เป็นยุคกฎหมายยุครัฐชาติ หรือยุคที่มีการปกครองภายใต้ระบบรัฐสมัยใหม่ (Nation State) และเปลี่ยนแปลงอำนาจการปกครองสูงสุดจากกษัตริย์มาอยู่ภายใต้กลไกการปกครองของรัฐ

ในประเทศไทยนั้นได้แบ่งยุคกฎหมายยุครัฐราชาธิราชเป็นช่วงเวลาระหว่างสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 4 ส่วนยุคกฎหมายรัฐสมบูรณาญาสิทธิเป็นช่วงเวลาในสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระบอบกษัตริย์โดยตรงจากชาติตะวันตกที่เห็นว่าระบบกฎหมายไทยล้าหลังป่าเถื่อน และในยุคสุดท้ายอันเป็นยุคกฎหมายยุครัฐชาตินั้นเป็นช่วงหลังจากเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบัน ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้นคณะผู้ก่อการเปลี่ยนการปกครองนั้นก็ล้วนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและอุดมคติของชาติตะวันตกมาทั้งสิ้น ซึ่งหากพิจารณาถึงวิวัฒนาการทางกฎหมายของชาติตะวันตกก็จะพบนัยสำคัญของระบบกฎหมายตะวันตกหลายประการที่มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายในปัจจุบัน

ในงานของ ปรีดี เภษมทรัพย์ (2560) ได้ทำการศึกษาแนวคิดทางนิติปรัชญาของโลกตะวันตกในแต่ละยุคและได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางอุดมคติแนวคิดที่ว่า แต่เดิมชาติตะวันตกและแหล่งอารยธรรมต่างๆ ล้วนแต่มีความเชื่อในเรื่องของภูตผีปิศาจ เทพเจ้า เทวดา และสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ความคิดในเรื่องของกฎหมายและความยุติธรรมของคนในยุคนี้ก็มาจากนิยายปรัมปรา (Myth) ซึ่งเรื่องที่เล่าผ่านต่อทางเทพนิยายได้กลายเป็นความเชื่อและเป็นสิ่งที่ผู้คนถือปฏิบัติเสมือนหนึ่งเป็นกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่นกรณีชาวกรีกโบราณได้ให้ความยกย่องเทพ Themis เป็นเทพีแห่งสติปัญญา ซึ่งคำแนะนำของเทพ Themis ในเทพนิยายได้กลายเป็นจารีตของชาวกรีกโบราณและถูกแปลมาเป็นกฎหมายที่เรียกว่า Themistes กรณีที่มาของกฎหมายที่มาจากเทพนิยายปรัมปรานั้นก็สอดคล้องกับเรื่องของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ในกฎหมายไทยโบราณที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับมะโนสารฤๅษีที่เหาะไปยังกำแพงจักรวาลแล้วนำพระธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นหลักธรรมของพระพรหมมาเขียนเป็นคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ซึ่งกลายมาเป็นต้นแบบของกฎหมายในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น การที่มีเรื่องเล่าผ่านเทพนิยายจนความเป็นความเชื่อของผู้คนและได้ถูกบัญญัติเป็นกฎหมายโดยรัฐในยุคนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างชาติต่างวัฒนธรรมทั่วโลก กฎหมายในยุคนี้จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้ยืนยันระบบความเชื่อที่ยึดถือกันมาอย่างยาวนานของผู้คน โดยนัยหนึ่งก็อาจจะกล่าวได้ว่ากฎหมายในระยะแรกเกิดขึ้นจากความเชื่อของผู้คนในเรื่องผี ผิด ชอบ ชั่ว ดี ซึ่งอาจมีที่มาผ่านเรื่องเล่าหรือจินตนาการที่ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายอย่างเช่นเทพนิยาย หรืออีกนัยหนึ่งการที่คนยุคนั้นมีความเชื่อในสิ่งลึกลับเหนือ

ธรรมชาติการใช้กระบวนการสร้างความเชื่อให้กับประชาชนผ่านเรื่องเหนือธรรมชาติก็อาจเป็นอุบายที่แยบยลของชนชั้นปกครองในช่วงเวลานั้นก็เป็นได้

ในประวัติศาสตร์ของชนชาติยุโรป กรีกเป็นชาติแรกที่เริ่มใช้หลักเหตุผลและสติปัญญาแทนความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ โดยในยุค 600-700 ปีก่อนคริสต์ศักราชเริ่มมีนักปราชญ์ชาวกรีกหันมาใช้สติปัญญาและการใช้เหตุผลมาอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยความที่กรีกมีนครรัฐเล็กๆ หลายแห่งซึ่งแต่ละแห่งต่างก็มีอำนาจในการปกครองตนเองจึงเป็นเวทีของนักปราชญ์ในการนำเสนอแนวคิดต่างๆ และมีการพัฒนารูปแบบการปกครองและสร้างแนวคิดใหม่ทางการเมืองการปกครองในนครรัฐต่างๆ จากเดิมที่อารยธรรมโบราณมักจะใช้การปกครองแบบกษัตริย์เป็นผู้ปกครองเท่านั้น ดังเช่นที่ Aristotle ได้สรุปว่ารูปแบบการจัดการปกครองมีสามแบบคือ การปกครองโดยอำนาจของคนๆ เดียว การปกครองในอำนาจของหมู่คณะส่วนน้อย และการปกครองโดยมวลชนส่วนใหญ่ ซึ่งแนวคิดในการปกครองโดยมวลชนส่วนใหญ่ได้ถูกพัฒนามาเป็นระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ในยุคนี้ได้มีการให้แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่น่าสนใจไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องทัศนคติการปกครองด้วยกฎหมายที่เป็นธรรมในหนังสือ The Laws ของ Plato ที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติรัฐ อย่างไรก็ตามก็ดียุคของปรัชญากรีกถูกแทนที่ด้วยยุคโรมันจากการที่จักรวรรดิโรมันได้แผ่ขยายอำนาจไปทั่วยุโรป ซึ่งรากฐานทางวัฒนธรรมการปกครอง และกฎหมายของชาวโรมันก็มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของชาติยุโรปในระยะต่อมาไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในรวบรวมและชำระกฎหมายต่างๆ มารวบรวมและจัดทำประมวลกฎหมายให้เป็นระบบระเบียบแล้วนำมาเขียนเป็นลายลักษณ์แล้วมีการประกาศใช้ให้รับทราบอย่างชัดเจน หรือที่เรียกว่าระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law)² ก็มีที่มาจากวัฒนธรรมของชาวโรมันนั่นเอง

ระบบกฎหมายโรมันถือเป็นรากฐานในการพัฒนาระบบกฎหมายในชาติยุโรปอื่นๆ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน และในเวลาเดียวกันก็มีมหาอำนาจยุโรปอีกชาติหนึ่งคือชาติอังกฤษซึ่งได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมันเพียงเล็กน้อยเนื่องจากอังกฤษไม่ได้

²ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือเรียกอีกอย่างว่าระบบประมวลกฎหมายหรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เป็นระบบกฎหมายที่มีการรวมรวมหลักกฎหมายและจารีตประเพณีมาเขียนรวมเป็นประมวลกฎหมายในลักษณะลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตามก็ดีนักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าการเรียกกฎหมายลายลักษณ์อักษรอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด จึงให้ใช้ทับศัพท์ว่า ซีวิลลอว์ ซึ่งหมายความว่าระบบกฎหมายที่ใช้กับพลเมืองของโรมันในอดีต

ถูกยึดครองโดยโรมันอย่างเด็ดขาดและมีการพัฒนาระบบกฎหมายของตนเอง ระบบกฎหมายของอังกฤษเป็นระบบวินิจจัยคดีตามหลักกฎหมายทั่วไป หรือเรียกว่าระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law)³ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ผู้พิพากษาสร้างขึ้นจากหลักเหตุผลที่ได้จากการพิจารณาข้อเท็จจริงในข้อพิพาทแล้วถือเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีต่อมาในลักษณะที่ว่าหากข้อเท็จจริงเหมือนกันต้องตัดสินเหมือนกัน โดยระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) และระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) นั้นหากพิจารณาถึงหลักคิดและการกำเนิดของระบบกฎหมายก็จะมีลักษณะใกล้เคียงกันคือเกิดจากการที่สังคมเจริญขึ้น มีกรณีพิพาทและคดีต่างๆ เริ่มมีความหลากหลายและกระจัดกระจายไปในพื้นที่ต่างๆ จึงมีความพยายามที่จะรวมกฎหมายให้เป็นหมวดหมู่และเป็นระบบระเบียบ โดยในทางระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะใช้การรวบรวมกฎหมายหลายเรื่องมารวบรวมให้เป็นหมวดหมู่ ส่วนในทางคอมมอนลอว์ก็จะใช้การรวบรวมแนวคำพิพากษาในการตัดสินคดีในลักษณะต่างๆ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐาน สังคมในยุคนี้จึงเริ่มมีการพัฒนาระบบกฎหมายให้เป็นระเบียบแบบแผนและเริ่มมีการพัฒนาการของแนวคิดให้กลายเป็นระบบระเบียบอย่างเป็นรูปธรรมหรืออาจกล่าวได้ว่ากฎหมายในยุคนี้คือเครื่องมือในการสร้างบรรทัดฐานของสังคมที่มีระบบระเบียบแบบแผน

จักรวรรดิโรมันล่มสลายลงในราวปลายศตวรรษที่ 5 ในช่วงเวลานั้นยุโรปได้เข้าสู่ยุคกลาง (ประมาณศตวรรษที่ 6-15) มีการแบ่งแยกกันปกครองกันเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยและเริ่มมีชนชาติใหม่ตั้งตัวเป็นอาณาจักรแทนที่จักรวรรดิโรมันที่ล่มสลายลง เป็นช่วงที่มีการรบพุ่งแย่งชิงความเป็นใหญ่และเกิดความระส่ำระสายในทางการปกครอง ในยุคนั้นผู้คนเริ่มมุ่งไปหาที่พึ่งทางใจทำให้ศาสนาเริ่มเข้ามาอิทธิพลอย่างสูง หลังจากจักรวรรดิโรมันล่มสลายกลับเป็นศาสนจักรคริสเตียนที่รุ่งเรืองเข้มแข็งขึ้นในช่วงปลายสมัยโรมันที่ยังมีบทบาท ในช่วงนั้นแม้ยุโรปจะแบ่งแยกปกครองกันเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยแต่ในแง่ความเชื่อทางศาสนายุโรปยังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้ศาสนจักรโรมันคาทอลิกซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม ในช่วงที่ศาสนจักรโรมันแคทอลิกมีความเจริญรุ่งเรืองนั้นศาสนจักรได้อ้างถึงกฎธรรมชาติด้านหนึ่งเดียวกับกฎของพระ

³ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือมักนิยมเรียกระบบกฎหมายจารีตประเพณี อย่างไรก็ตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์แท้ที่จริงแล้วไม่ได้ใช้จารีตประเพณีเป็นกฎหมาย หากแต่ใช้การพิจารณาเหตุผลข้อเท็จจริงตามหลักกฎหมายในข้อเท็จจริงแต่ละเรื่อง นักวิชาการบางท่านเห็นว่าการเรียกกฎหมายคอมมอนลอว์ว่ากฎหมายประเพณีนั้นอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่ากฎหมายคอมมอนลอว์มีที่มาจากจารีตประเพณี

ผู้เป็นเจ้าของซึ่งแม้แต่ราชาก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์นั้น เป็นสมัยที่ศาสนาคริสต์มีอำนาจครอบงำทางการเมืองการปกครองรวมถึงมีบทบาทในการตั้งศาลพิพากษาคดีและมีอำนาจกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนหรือมีลักษณะเป็นภัยทางศาสนา โดยหลักคิดเรื่องกฎหมายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งอยู่เหนืออำนาจของกษัตริย์ที่ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ตามใจชอบก็ตรงกับคตินิยมของชาวตะวันตกดังเช่นคติเรื่องพระธรรมศาสตร์ของไทยซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่กษัตริย์จะลบล้างได้ หรือแนวคิดของกฎหมายอิสลาม (Sariah) ซึ่งเป็นแนวคำสอนทางศาสนาที่วางกฎเกณฑ์การดำรงชีวิตของชาวมุสลิมที่กลายเป็นสิ่งที่ชาติมุสลิมทุกชาตินำไปใช้กำหนดเป็นหลักกฎหมาย ในยุคที่ศาสนารุ่งเรืองเป็นช่วงที่มีการยอมรับโดยทั่วไปว่ากฎหมายคือหลักธรรมชาติซึ่งอยู่เหนืออำนาจของผู้ปกครองโดยมีศาสนาเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงสังคมกับหลักธรรมชาตินั้น หลักการเรื่องหลักธรรมนำการปกครองนั้นในมุมหนึ่งก็ถือว่ามีคุณอย่างยิ่งในแง่ของการถ่วงดุลไม่ให้ราชาหรือผู้ปกครองในสมัยนั้นใช้อำนาจจนเกินขอบเขตหากแต่ต้องกระทำให้อยู่ภายใต้หลักธรรมอย่างไรก็ดีในอีกมุมหนึ่งบทบาทของศาสนจักรในยุคนั้นบ่อยครั้งก็ถูกประณามว่าเป็นความพยายามครอบงำการเมืองการปกครอง และการกระทำของศาสนจักรหลายเรื่องถือเป็นเรื่องร้ายแรงในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินความคิดทางวิทยาศาสตร์เรื่องโลกกลมของกาลิเลโอว่าเป็นพวกนอกรีต การซ้อมทรมาน (Torture) การล่าแม่มดซึ่งก็เกิดโดยศาสนจักรในยุคกลาง การลงโทษโดยวิธีรุนแรงหลายอย่าง เช่น ปาหิน ซ้ำเผา ให้ตาย ตัดอวัยวะ ก็ล้วนแต่มีที่มาจากคำสอนทางศาสนา หรือการทำสงครามครูเสดในปลายยุคกลางก็เกิดจากแรงจูงใจทางศาสนาและมีความเคลื่อนไหวของศาสนจักรให้การสนับสนุน

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของชาติตะวันตกคือการล่มสลายของศาสนจักรและกระแสประชาธิปไตยในยุคที่เรียกว่ายุคสมัยใหม่ ในช่วงปลายยุคกลางได้เกิดราชวงศ์ที่เข้มแข็งจำนวนมากปฏิเสศการครอบงำของฝ่ายศาสนจักร และเกิดความเสื่อมศรัทธา ศาสนจักรโรมันคาทอลิกจนมีผู้คนจำนวนมากไม่ยอมรับนับถือและหันไปนับถือนิกาย Protestant (หมายความว่าผู้ต่อต้าน) ประกาศตัวต่อต้านศาสนจักรโรมันคาทอลิกที่กรุงโรมแต่ยังนับถือคริสต์ศาสนาอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ศาสนจักรเสื่อมอิทธิพลลงและไม่มีบทบาทในทางการพิพากษาและทางกฎหมายดังในยุคกลางรวมถึงการกระทำของศาสนจักรบางเรื่องเช่นการล่าแม่มดได้ถูกประณามจากฝ่ายอาณาจักรจนนำไปสู่การแก้ไขระบบกฎหมาย ในช่วงดังกล่าวได้เกิดระบบการปกครองรัฐที่เข้มแข็ง

ขึ้นเรียกว่าระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) โดยมีศูนย์รวมอำนาจอยู่ที่กษัตริย์ มีการสร้างชุมชนการเมืองการปกครองที่มีอาณาเขตแน่นอน และใช้กลไกเจ้าพนักงานของรัฐและระบบราชการในการปกครอง รวมถึงการใช้กองทัพประจำการแทนการให้ขุนนางเจ้าของที่ดิน (Feudal Lords) เป็นผู้ดูแลกำลังพลอย่างในสมัยยุคกลาง ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นกฎหมายถูกใช้เป็นเครื่องมือในการยืนยันอำนาจอธิปไตยของรัฐ และให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานและกลไกของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาอำนาจจากส่วนกลาง รัฐในยุคใหม่นั้นมีความเป็นระเบียบและทรงประสิทธิภาพกว่ารัฐในยุคกลางและได้เติบโตมีกำลังกล้าแข็งขึ้นอย่างไรก็ดีรัฐในยุคนั้นก็มีความพยายามในการขยายอิทธิพลของตนและมักจะกระทบกระทั่งกันตลอดเวลา จุดเปลี่ยนที่สำคัญของยุโรปคือการเติบโตของชนชั้นกลางที่มีความมั่งคั่งจากธุรกิจการค้าขาย เกิดการยอมรับแนวคิดด้านเศรษฐกิจเสรีนิยมที่เชื่อว่ารัฐควรปล่อยให้เอกชนทำการค้าขายโดยเสรีโดยมีการแทรกแซงจากรัฐบาลให้น้อยที่สุด และที่สำคัญคือความเคลื่อนไหวในการลดทอนอำนาจของกษัตริย์ที่เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงศตวรรษที่ 18-19 กระแสความเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาดังกล่าวได้ทำให้เกิดรัฐยุคใหม่ที่เคารพสิทธิเสรีภาพของพลเรือน มีการออกกฎหมายรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับพลเมืองอย่างเช่น Bill of Rights ในอังกฤษซึ่งกลายเป็นต้นแบบของรัฐธรรมนูญอเมริกา และกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศต่างๆ มีการปฏิวัติล้มล้างระบอบกษัตริย์ในฝรั่งเศส (French Revolution) จนเกิดกระแสเคลื่อนไหวผลักดันให้เกิดระบอบประชาธิปไตยไปทั่วยุโรปจนทำให้ประเทศในยุโรปมีการล้มล้างระบอบกษัตริย์หรือแม้บางประเทศจะยังคงมีระบบกษัตริย์ก็เป็นกษัตริย์ที่อยู่ภายใต้กฎหมายและถูกจำกัดอำนาจไม่ได้มีสิทธิขาดในการปกครองดั้งเดิม (Constitutional Monarchy)

จากการสำรวจกฎหมายประเทศต่างๆ ในยุคนั้นน่าจะถือได้ว่ายุคของกฎหมายยุคใหม่ (MODERN LAW) ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมภายหลังเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 ที่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมาย 5 ฉบับในสมัยกษัตริย์นโปเลียน ซึ่งถือเป็นแบบฉบับของกฎหมายสมัยใหม่ (MODERN CODE) โดยลักษณะสำคัญของกฎหมายสมัยใหม่คือการยอมรับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน รับรองสถานะของบุคคลที่มีความเท่าเทียมและมีสิทธิในทรัพย์สิน มีการจำกัดอำนาจของรัฐไม่ให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจและกำหนดการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจสถาบันของรัฐ (SEPARATION OF POWER) หลักความเป็นอิสระของตุลาการ และการพิสูจน์ความผิดโดยใช้

พยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือแทนการข่มขู่หรือการกล่าวหาเพียงลอยๆ ซึ่งผลของกฎหมายสมัยใหม่ได้ยุติยุคสมบูรณาญาสิทธิ เกิดการยอมรับแนวคิดเสรีนิยมและระบบกฎหมายที่ยึดถือหลักความเป็นธรรมที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นซึ่งกลายเป็นแม่แบบของกฎหมายทั่วโลกในระยะต่อมา

การรับเอาระบบและแนวคิดของรัฐตะวันตกในช่วงการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นอาจไม่ใช่เพราะแรงกดดันบังคับจากชาติตะวันตกแต่อย่างใดเลย ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นความสมัครใจของพระองค์ท่านที่เล็งเห็นความจำเป็นจากที่เห็นแบบอย่างของรัฐยุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพ ในช่วงที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปกฎหมายในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นประเทศได้รับเอาแนวคิดของกฎหมายยุคใหม่มาหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการออกประมวลกฎหมาย พัฒนาระบบตุลาการและกระบวนการยุติธรรมให้มีการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด ให้การรับรองสถานะบุคคลโดยยกเลิกระบบไพร่/ทาส จัดตั้งกองทัพแทนการเกณฑ์กำลังพล และมีระบบกฎหมายที่เป็นระเบียบแบบแผน ขาดแต่การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ในท้ายที่สุดได้มีความเคลื่อนไหวของคนไทยที่ได้ไปเล่าเรียนในประเทศตะวันตกที่รับเอากระแสแนวคิดรัฐยุคใหม่จนเกิดความเคลื่อนไหวในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย โดยลดบทบาทอำนาจของสถาบันกษัตริย์มาเป็นระบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ เกิดระบบกฎหมายใหม่ที่มีการยอมรับสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สิน มีการรับฟังเสียงคนส่วนมากในการปกครอง มีระบบการถ่วงดุลอำนาจของสถาบันการปกครองตามแนวของชาติตะวันตกยุคใหม่

ซึ่งหากพิจารณาพัฒนาการของกฎหมายโบราณว่ากฎหมายมีไว้ทำไมนั้น โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายในยุคโบราณ (Pre-modern Law) นั้นความจำเป็นแรกสุดคือการรวมกลุ่มสังคมมนุษย์เพื่อให้ความช่วยเหลือร่วมมือกันทำให้สังคมมนุษย์มีขนาดใหญ่ขึ้นมีความจำเป็นจะต้องใช้กฎหมายเพื่อจัดระเบียบของสังคม และระงับข้อพิพาท เวลาคนในสังคมเกิดความขัดแย้ง ต่อมาเป็นยุคของสงครามการรวมชาติการบังคับใช้กฎหมายมักจะใช้เพื่อการจัดระเบียบการปกครองและเกณฑ์กำลังพลเป็นสำคัญ โดยกฎหมายในยุคนี้จะเป็นกฎหมายของ ชนชั้นปกครองที่มีการแบ่งชนชั้นของพลเมืองไว้อย่างชัดเจนโดยชนชั้นปกครองหรือขุนนางมักจะมีอภิสิทธิพิเศษเหนือประชาชนทั่วไป ซึ่งหากจะมีการรับรองสิทธิและสถานะของบุคคลก็มักจะเป็นการคุ้มครองสิทธิ

และการให้ความดูแลแก่บุคคลที่สามารถเรียกเกณฑ์แรงงานหรือใช้เป็นกำลังรบได้เท่านั้น โดยบ่อยครั้งจะพบว่ากฎหมายสมัยโบราณมักจะเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในเรื่อง เทพนิยายหรือสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ และมีตำนานหรือเรื่องเล่าที่แสดงว่าหลักคำสอนหรือแนวทางปฏิบัติที่คนเชื่อถือนั้นเป็นคำสอนจากเทพหรือพระเจ้าจนมีการยึดถือแนวคำสอนหรือแนวทางปฏิบัติของเทพหรือพระเจ้านั้นเป็นกฎหมาย หรือในบางยุคนั้นจะเห็นได้ว่าสถาบันทางศาสนาเข้ามามีอิทธิพลก็อาจมีการอ้างหลักธรรมทางศาสนาให้เป็นกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลเหนือชนชั้นผู้มีอำนาจปกครองได้ในยุคต่อมาเป็นยุคที่ผู้ปกครองปฏิเสธอำนาจของศาสนจักรและมีการพัฒนาระบบการปกครองในลักษณะรัฐชาติที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น กฎหมายในยุคนี้ก็จะถูกใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบรัฐชาติและถูกสร้างให้เป็นระบบระเบียบแบบแผน ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นถือเป็นความจำเป็นของระบบกฎหมายในยุคโบราณ (Pre-modern Law) ในทางการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายจะเห็นได้ว่าจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ผลักดันระบบกฎหมายจากยุคโบราณมาเป็นกฎหมายยุคใหม่ (Modern Law) นั้นอยู่ที่ชาติตะวันตกจากการที่สังคมเจริญเติบโตมีความเป็นพหุนิยมมากขึ้นและมีกลุ่มอำนาจใหม่อย่างเช่นชนชั้นกลาง นักธุรกิจเข้ามามีบทบาทแทนที่ฝ่ายราชวงศ์และขุนนางทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการล้มล้างหรือลดบทบาทของกษัตริย์ ซึ่งความเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ทำให้เกิดการสนับสนุนแนวคิดในเรื่องของการรับรองสิทธิเสรีภาพและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล การแบ่งแยกอำนาจ ระบบกระบวนการยุติธรรม และการนำเอาหลักธรรมทางกฎหมายที่เคยพูดถึงในยุคโบราณให้กลายเป็นหลักกฎหมายที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าระบบกฎหมายยุคใหม่ของชาติตะวันตกดังกล่าวได้กลายเป็นแม่แบบของระบบกฎหมายทั่วโลกและทำให้กฎหมายในปัจจุบันในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการกล่าวอ้างและกำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับหลักคตินกฎหมายยุคใหม่เหล่านี้

กฎหมายเทคนิค

หากนำทฤษฎีกฎหมายสามชั้นเข้ามาพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการพัฒนาทางกฎหมายตั้งแต่กฎหมายในยุคโบราณจนถึงยุคกฎหมายสมัยใหม่นั้นเป็นยุคแห่งพัฒนากฎหมายชาวบ้านมาเป็นยุคแห่งการพัฒนากฎหมายของนักกฎหมายที่เริ่มมีการพัฒนาหลักเหตุผลความชอบธรรมทางกฎหมายที่แตกต่างจากหลักเหตุผลทางศีลธรรม

และมีการปรุงแต่งสิ่งที่ชอบธรรมในทางกฎหมายที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการรับรองแนวคิดที่ยึดถืออย่างเช่นเรื่อง สิทธิ การแบ่งแยกอำนาจ เสรีนิยม ที่มีขอบเขตมากกว่าความชอบธรรมตามหลักศีลธรรมโบราณ อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมมีความเจริญยิ่งขึ้นและมีความสลับซับซ้อนขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ มากขึ้นทำให้เกิดกฎหมายในยุคที่สามคือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะเจาะจงบางอย่างเพื่อใช้กับบางสถานการณ์เป็นการเฉพาะหรือใช้ในการแก้ปัญหาสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยหลักการเทคนิคทางกฎหมายดังกล่าวไม่เกี่ยวกับหลักศีลธรรมหรือความชอบธรรมตามหลักกฎหมายแต่เดิม ซึ่งหากเราพิจารณาช่วงรอยต่อของการพัฒนาการในเชิงหลักการทางกฎหมายไปจนถึงยุคที่มีการใช้หลักเทคนิคทางกฎหมายมาให้เหตุผลทางกฎหมายแล้วเราจะพบสิ่งที่น่าสนใจในพัฒนาการของกฎหมายเชิงเทคนิคหลายประการ ในบทความฉบับนี้ได้ให้สนใจในการวิเคราะห์เหตุผลและหลักการทางกฎหมายทางเทคนิคที่สำคัญเพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักคิดทางกฎหมายที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นมากในสังคมยุคปัจจุบัน ดังตัวอย่างดังนี้

1) กฎหมายพื้นฐานได้กลายเป็นกฎหมายที่มีแนวคิดเชิงเทคนิคเข้าไปผสม หากมีการศึกษาแนวคิดในการปรับปรุงประมวลกฎหมายต่างๆ ในระยะหลังจะเห็นภาพอย่างชัดเจนว่าการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวมักจะเป็นไปโดยเหตุผลทางเทคนิคมากกว่าการสร้างความชอบธรรมทางกฎหมายอย่างยุคกฎหมายสมัยใหม่ (Modern Law) ยกตัวอย่างเช่นการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใน ปี พ.ศ.2560 ก็มีจุดเน้นอยู่ที่การกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนให้กระชับขึ้นการลดขั้นตอนการยื่นคำร้องต่อศาล และตัดสิทธิของลูกหนี้ในการคัดค้านราคาขายทอดตลาด⁴ ซึ่งเหตุผลการออกกฎหมายก็เพื่อ ลดขั้นตอนและระยะเวลาจากปัญหาการประวิงเวลาของลูกหนี้ หรือในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ.2550 ที่เปิดช่องให้มีการใช้สถานที่คุมขังอื่นแทนการใช้เรือนจำในการลงโทษจำคุก⁵ ก็เป็นเหตุผลเพื่อลดความแออัดของเรือนจำอันเป็นเหตุผลทางเทคนิคเพื่อการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้มี

⁴พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560

⁵พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2550

ประสิทธิภาพมากขึ้น หรือในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้นก็เริ่มมีแนวคิดในการบังคับเก็บข้อมูลรหัสพันธุกรรม (DNA) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามตัวและยืนยันตัวผู้กระทำผิด และในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีอุปกรณ์เครื่องมือรับส่งสัญญาณทางอิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring) มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำผิดที่กำลังมีแนวคิดการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อรองรับอุปกรณ์เทคโนโลยีดังกล่าว

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันแม้จะเป็นในประมวลกฎหมายหลักก็มีความจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขด้วยเหตุผลทางเทคนิคเมื่อกฎหมายเดิมไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งการวางหลักความชอบธรรมตามกฎหมายแต่เดิมที่ใช้หลักการกระบวนพิจารณาที่ดีที่เป็นธรรมและให้โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่นั้นส่วนหนึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาในอีกลักษณะหนึ่งคือทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องมีขั้นตอนที่ยุ้งยากซับซ้อนจากการคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน เกิดกระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าและเป็นภาระแก่คู่ความทุกฝ่าย และในส่วนของ การบังคับคดีถ้าเป็นคดีอาญาก็มักจะมีปัญหาว่าการจำคุกไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมหรือถ้าเป็นการบังคับคดีแพ่งก็มักจะมีปัญหาความล่าช้าและการติดตามทรัพย์สิน ประกอบกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่มีปริมาณคดีเข้าสู่ศาลและนักโทษล้นคุกมากขึ้นจึงทำให้ปัญหามีความรุนแรงมากขึ้น หลักคิดทางกฎหมายในปัจจุบันจึงเริ่มเกิดแนวคิดในเชิงเทคนิคในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่า รวมถึงมีการพิจารณาถึงหลักคิดในเชิงเทคนิควิธีที่จะนำมาพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมเดิมและทำให้เกิดกระบวนการยุติธรรมในเชิงทางเลือกที่มากขึ้น กฎหมายในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญในแง่ของการเพิ่มประสิทธิภาพ และการสร้างทางเลือกเพื่อชดเชยจุดบกพร่องของระบบกฎหมายแบบเดิม

2) ที่ดินและกรรมสิทธิ์

ถ้าถือตามหลักกฎหมายยุคกฎหมายชาวบ้านผู้ใดเป็นผู้ลงแรงหักร้างถางพงปลูกพืชผลในที่ดินเท่าใดผลผลิตและพื้นที่ซึ่งลงแรงไปก็ควรตกเป็นของผู้นั้นด้วยความชอบธรรม หากแต่กฎหมายในยุคต่อมาที่สังคมเจริญขึ้นที่ดินได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการปกครองรัฐดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้าว่ารัฐส่วนใหญ่ในยุคกลางใช้ระบบศักดินาโดยให้สิทธิการปกครองพลเรือนและที่ดินในเขตพื้นที่แก่ขุนนาง (Feudal Lords) แล้วใช้ที่ดินเป็นกลไกในการสร้างผลิตและเกณฑ์กำลังพลไปทำการสู้รบให้

กับ ผู้ปกครอง จนกระทั่งในยุคกฎหมายสมัยใหม่ที่ยกเลิกระบบการ ถือครองที่ดินโดย ชุมนางและยึดถือหลักให้มีกฎหมายประกันสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของเอกชน ซึ่ง การจัดสรรที่ดินแก่เอกชนในยุครัฐสมัยใหม่นั้นถือเป็นความท้าทายและต้องใช้เหตุผล ในเชิงเทคนิคที่ซับซ้อนขึ้นในการกำหนดกฎหมาย ในช่วงเปลี่ยนผ่านระบอบการถือครอง จากระบบศักดินามาเป็นการมอบกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับเอกชนตามแนวรัฐยุคใหม่ที่ ถือว่าเอกชนควรมีเขตแดนในกรรมสิทธิ์ที่จะใช้ในการผลิตและประกอบธุรกิจบนที่ดิน ทรัพยากรของตนนั้น เป็นที่น่าสนใจรัฐส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดสรรกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับ พลเรือนซึ่งเป็นคนส่วนมากได้ ส่วนใหญ่แล้วก็มักจะเป็นการถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ให้กับ กลุ่มขุนนางผู้ถือครองที่ดินเดิมหรือกลุ่มคนชั้นสูงผู้มีอำนาจเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง โดยพลเมืองส่วนใหญ่ยังคงถูกทิ้งให้กลายเป็นเกษตรกรไร้ที่ทำกินหรือกลายเป็นลูกจ้าง ของเจ้าของที่ดินอีกที ซึ่งการที่แรงงานซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ยังคงถูกเอารัดเอาเปรียบจาก เจ้าของที่ดินที่เปลี่ยนสภาพมาเป็นนายจ้างก็เป็นประเด็นสำคัญที่ฝ่ายสังคมนิยมใช้ในการโจมตีรัฐเสรีนิยมในสมัยนั้นจนยุคหนึ่งเกิดเป็นสงครามทางลัทธิขึ้นมาทีเดียว

ในประเทศไทยเริ่มมีการออกกรรมสิทธิ์ที่ดินให้เอกชนในยุครัฐ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ตามแนวรัฐยุคใหม่และเริ่มมีการออก กฎหมายที่ดินซึ่งเป็นกฎหมายในเชิงเทคนิคที่รับรองกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองใน ที่ดินให้กับเอกชนและทำให้ที่ดินกลายเป็นหลักทรัพย์ที่อ้างอิงได้ โดยก่อนหน้านั้นแม้ รัฐจะมีนโยบายสนับสนุนให้ชาวไร่ชาวนาผู้ทำการหักล้างถางเพื่อทำประโยชน์กับที่ดิน จะมีสิทธิเบื้องต้นในการถือครองที่ดินก็ตาม ภายหลังจากมีการออกกรรมสิทธิ์ทำให้ ที่ดินมีราคาและเป็นความต้องการซึ่งทำให้ที่ดินส่วนใหญ่กลับถูกจับจองโดยคนชั้น สูงในขณะที่คนส่วนใหญ่ยังคงกลายเป็นคนไร้ที่ทำกิน จนมีความพยายามในการออก กฎหมายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อจัดสรรที่ดินจากนายทุนให้อยู่ในมือของเกษตรกรมากขึ้น แต่ไม่ประสบความสำเร็จ⁶ คงมีเพียงความสำเร็จในความพยายามในการจัดสรรที่ดิน กระจ่างว่างเปล่าหรือที่ดินราชพัสดุของรัฐเพื่อการเกษตรซึ่งก็สามารถช่วยเหลือเกษตรกร

⁶ การปฏิรูปที่ดินตามเค้าโครงการพัฒนาเศรษฐกิจที่เสนอโดยนายปรีดี พนมยงค์ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. 2475 และความพยายามในการแก้ไขกฎหมายที่ดินของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการจำกัด การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมของเอกชน

ได้บ้างก็เพียงส่วนน้อย⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมเจริญขึ้นความจำเป็นในการรักษาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเสื่อมโทรมลงไปทำให้เรื่องของการจัดสรรทรัพยากรที่ดินมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จากเหตุผลความจำเป็นในการออกกฎหมายกำหนดพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์ไม่อนุญาตให้มีการแผ้วถางป่าได้อีกต่อไปด้วยเหตุผลความจำเป็นในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁸ จึงเป็นข้อจำกัดที่ไม่สามารถขยายพื้นที่เกษตรอีกได้ ประกอบกับแนวพื้นที่รักษาสิ่งแวดล้อมมีการทับซ้อนกับแนวเขตตามกฎหมายที่ดินเดิมซึ่งทำให้การบริหารจัดการที่ดินมีความยุ่งยากซับซ้อนขึ้นไปอีก ซึ่งกรณีกฎหมายที่ดินนั้นเป็นเพียงหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความท้าทายของกฎหมายในยุคกฎหมายเทคนิคที่จะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นสำหรับการจัดระเบียบแบบแผนในการจัดสรรทรัพยากรของชาติที่นับวันจะมีจำกัดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จำเป็นที่จะต้องดำเนินการควบคู่กับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งถือเป็นความท้าทายที่ยิ่งขึ้นในโลกในยุคปัจจุบัน

3) กฎหมายกับธุรกิจ

โลกยุคปัจจุบันเป็นโลกในยุคแห่งธุรกิจการค้าทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับธุรกิจจะมีขอบเขตกว้างมากขึ้นและมีความจำเป็นจะต้องใช้กฎหมายทางเทคนิคที่ซับซ้อนเช่นเดียวกัน ในทางการพัฒนากฎหมายจะเห็นได้ว่ากฎหมายในยุคสมัยใหม่ (Modern Law) ได้ให้การยอมรับหลักการหลายๆ อย่างที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญเติบโตทางธุรกิจไม่ว่าจะเป็นการยอมรับในหลักเสรีนิยมในการแข่งขันอย่างเสรีโดยมีการแทรกแซงจากรัฐน้อยที่สุดและการยอมรับในกรรมสิทธิ์ของเอกชนที่สามารถประกอบกิจการหรือดำเนินธุรกิจด้วยทรัพยากรของตนเองและสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการประกอบกิจการได้เพื่อตนเอง ซึ่งกฎหมายสมัยใหม่ในยุคนั้นได้ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางธุรกิจของชาติตะวันตกที่ใช้กฎหมายสมัยใหม่ให้ก้าวแซงหน้าประเทศอื่นๆ ไปไกล

อย่างไรก็ดีในโลกยุคปัจจุบันนั้นอาจเป็นอันตรายมากกว่าที่จะปล่อยให้ธุรกิจหรือกลไกตลาดดำเนินการได้อย่างเสรี ยังมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้ามาแทรกแซงระบบเศรษฐกิจในระดับที่เหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาร้ายแรงต่างๆ และความล้ม

⁷พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518, พ.ร.บ.จัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ.2547, พ.ร.บ.จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2558

⁸พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507, พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

แหล่งที่อาจเกิดขึ้นจากอำนาจตลาดผูกขาด ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันเราจะเห็นกฎหมายในทางเทคนิคจำนวนมากที่มีไว้เพื่อแทรกแซงกลไกตลาดให้เป็นไปโดยเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อป้องกันการเอาเปรียบและขูดรีดแรงงานซึ่งรวมถึงการจัดการความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและคนงานไม่ให้เกิดความรุนแรง⁹ กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคที่รัฐกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้บริโภคควรจะได้รับจากการใช้สินค้าและบริการรวมถึงกำหนดมาตรการในการดำเนินการกับผู้ประกอบการที่มีพฤติกรรมเอาเปรียบผู้บริโภค¹⁰ กฎหมายควบคุมธุรกิจบางประเภทที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน (เช่น ธุรกิจขายตรง¹¹) กฎหมายป้องกันธุรกิจผูกขาดหรือธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีอำนาจเหนือตลาด¹² กฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าและความปลอดภัยในสินค้า¹³ กฎหมายการควบคุมราคาในสินค้าจำเป็น¹⁴ กฎหมายที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องแจ้งหรือขอใบอนุญาตต่างๆ ฯลฯ ในโลกยุคปัจจุบันจะเป็นยุคที่จะเห็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในส่วนของกฎหมายที่ให้การยอมรับในหลักการค้าและสนับสนุนส่งเสริมการประกอบธุรกิจ และกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการเข้ามาแทรกแซงการประกอบธุรกิจและกลไกตลาดในระดับที่เหมาะสม

4) เมื่อเจ้าพนักงานใช้อำนาจตามกฎหมายแต่ไม่ชอบธรรม

ในสังคมปัจจุบันจะเห็นว่ากฎหมายทางเทคนิคมีบทบาทมากขึ้น ซึ่งการออกกฎหมายในเชิงเทคนิคเหล่านี้รัฐจำเป็นต้องมีหน่วยงานและเจ้าพนักงานของรัฐในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยกฎหมายอาจให้อำนาจหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการออกคำสั่งแก่เอกชนซึ่งอาจมีผลไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลขั้นก็ได้โดยคำสั่งเหล่านี้เรียกว่าคำสั่งทางปกครอง อย่างไรก็ตามได้หมายความว่ากรณีที่กฎหมายให้อำนาจกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐแล้วจะสามารถใช้อำนาจออกคำสั่งต่างๆ ได้ตามอำเภอใจ การออกคำสั่งทางปกครองจะต้องเป็นไปด้วยความชอบธรรมและอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม

⁹พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541

¹⁰พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

¹¹พ.ร.บ.ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545

¹²พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542

¹³พ.ร.บ.มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511

¹⁴พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ.2542

ในโลกยุคปัจจุบันไม่ยอมรับหลักอำนาจนิยมโดยรัฐและมีการพัฒนากลไกทางปกครองในการคุ้มครองคำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อประชาชนอย่างกรณีของประเทศไทยก็มีการจัดตั้งศาลปกครอง¹⁵ เพื่อให้มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีข้อพิพาททางการปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเกี่ยวกับการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำตามกฎหมายหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เช่นในกรณีเจ้าพนักงานมีอำนาจเวนคืนที่ดินของเอกชน ซึ่งคำสั่งให้เวนคืนที่ดินถือเป็นการกระทำโดยอำนาจตามกฎหมาย หากแต่การเวนคืนที่ดินไม่ได้ทำเท่าที่จำเป็นหรือมีการชดใช้ราคาไม่เหมาะสมเอกชนก็อาจใช้กลไกการคุ้มครองทางปกครองอย่างศาลปกครองฟ้องร้องเอากับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในทางกฎหมายปกครองหรือกฎหมายมหาชนให้การยอมรับในการคุ้มครองเอกชนจากการใช้อำนาจไม่ชอบธรรมของรัฐ

5) กฎหมายมิใช่ข้อห้ามโดยเสมอไป

ในการศึกษากฎหมายทางนิติศาสตร์มักจะทำให้ความหมายว่ากฎหมายเป็นข้อบังคับที่กำหนดแผนหรือความประพฤติของคนในสังคม โดยในทางนิติศาสตร์มักจะเห็นว่ากฎหมายจะต้องมีกระบวนการในการกำหนดสภาพบังคับหรือหากไม่ปฏิบัติตามอาจถูกลงโทษซึ่งการให้ความหมายทางกฎหมายอย่างแคบนี้ก็อาจทำให้เข้าใจผิดได้ว่ากฎหมายเป็นข้อห้ามและข้อบังคับเท่านั้น ซึ่งมุมมองในการมองกฎหมายเป็นข้อห้ามหรือข้อบังคับนั้นอาจเป็นมุมมองในกฎหมายเอกชนที่มีหลักว่าเอกชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพ หากเรื่องใดไม่มีกฎหมายห้ามไว้ย่อมสามารถกระทำได้ แต่ถ้ามองในมุมมองของกฎหมายปกครองที่วางหลักว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจก็ย่อมจะแสดงให้เห็นได้ว่ากฎหมายนั้นมิใช่เพื่อให้อำนาจหรือกำหนดขอบเขตอำนาจกับหน่วยงานหรือเจ้าพนักงานของรัฐในฐานะกลไกของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือใช้ในการบริหารการปกครอง ซึ่งหากพิจารณาถึงบทบาทของกฎหมายในปัจจุบันนั้นเราจะเห็นทั้งกฎหมายที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและอำนาจของเจ้าพนักงานในการบริหารการปกครอง กฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการติดต่อราชการ กฎหมายจัดตั้งองค์กรพิเศษเพื่อดูแลกิจการพิเศษบางอย่าง ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

¹⁵พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542

ขอบเขตของกฎหมายในปัจจุบันไม่ได้ทำหน้าที่แค่เพียงการกำหนดแบบแผนความประพฤติของคนในสังคมแล้วเท่านั้น

บางครั้งในทางเทคนิคกฎหมายมิได้เป็นเครื่องชี้วัดว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิดดังที่ผู้คนมักจะเข้าใจ แต่อาจเป็นเพียงการกำหนดระเบียบแบบแผนให้เกิดระบบระเบียบอย่างเช่นกฎหมายจราจรในเรื่องการเดินรถที่กำหนดให้รถเดินทางเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย บางประเทศก็ให้รถวิ่งขวาบางประเทศก็ให้รถวิ่งซ้าย ไม่ได้หมายความว่า การเดินทางซ้ายหรือขวาจะเป็นความผิดแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายจราจร จะเห็นมุมมองเกี่ยวกับกฎหมายที่น่าสนใจมากขึ้น โดยกฎหมายจราจรเป็นกฎหมายที่มีการนำหลักแห่งความปลอดภัยในการจราจรมากำหนดเป็นบทบัญญัติในกฎหมาย

หลักความปลอดภัยหลายประการถือเป็นข้อห้ามและมีบทลงโทษบังคับตามความหมายของกฎหมายในแง่มุมทางนิติศาสตร์ แต่หลักความปลอดภัยหลายประการก็มีลักษณะเป็นคำแนะนำเช่นผู้ขับขี่รถจะต้องขับที่เว้นห่างคันหน้าในระยะที่จะหยุดรถได้โดยปลอดภัยเมื่อจำเป็น¹⁶ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีได้มีบทลงโทษไว้แต่ถ้าหากมีอุบัติเหตุโดยที่คันหลังไม่สามารถหยุดรถได้ทัน กฎหมายจราจรจะกลายเป็นเครื่องมือที่ให้การรับรองหลักความปลอดภัยที่ว่านี้ซึ่งมีผลทำให้รถคันหลังเป็นฝ่ายเสียเปรียบในคดี

จากตัวอย่างข้างต้นหากพิจารณาพัฒนาการของกฎหมายในเชิงเทคนิคว่า กฎหมายมีไว้ทำไมนั้น เราจะเห็นแง่มุมการพัฒนาการของกฎหมายในเชิงเทคนิคที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ตั้งแต่ในเรื่องของระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เป็นที่ยึดถือในระบบกฎหมายยุคใหม่ (Modern Law) เมื่อมีการใช้ผ่านมาช่วงเวลาหนึ่งก็เริ่มจะเห็นจุดอ่อนหรือข้อจำกัดซึ่งอาจจะต้องใช้แนวคิดในเชิงเทคนิคเพื่อแก้ปัญหาหรือชดเชยจุดบกพร่องนั้น พัฒนาการของกฎหมายที่ดินก็เป็นอีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงจุดบกพร่องของระบบกฎหมายยุคใหม่ที่การรับรองสิทธิในการครอบครองที่ดินได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากกว่าที่จะสร้างความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งบทบาทของกฎหมายในเชิงเทคนิคในด้านการจัดสรรทรัพยากรได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว ในอีกมุมหนึ่งกฎหมายในเชิงเทคนิคที่เกี่ยวกับทางธุรกิจ ในยุคปัจจุบันจะมีความสำคัญมากขึ้นและมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎเกณฑ์ในการส่งเสริมธุรกิจการค้าหรือแทรกแซงกลไกตลาดอย่างเหมาะสม และเมื่อสังเกตถึงความ

¹⁶พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 ม.40

เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันจะพบจุดเน้นที่สำคัญในเรื่องของการมีกฎหมายเพื่อพัฒนา กลไกในคุ้มครองเอกชนจากอำนาจที่ไม่ชอบธรรมของรัฐที่เข้มแข็งขึ้น มีการพัฒนา บริบทของกฎหมายในฐานะเครื่องมือที่ใช้รับรองอำนาจรัฐหรือหลักการแนวทางในการ ในการสร้างระบบระเบียบแบบแผนโดยกฎหมายไม่จำเป็นต้องมีสถานะเป็นข้อบังคับ แบบแผน แนวความประพฤติเท่านั้นตามความหมายดั้งเดิม

บทสรุป

บทความกฎหมายมิได้ทำไม่ฉบับนี้เป็นความพยายามในการวิเคราะห์ให้เห็นถึง นัยสำคัญและความสำคัญของกฎหมายในแต่ละยุคที่จะต้องกฎหมายไว้เพื่ออะไร ใน บทความนี้ได้แสดงให้เห็นถึงบริบทที่แตกต่างของกฎหมายในแต่ละยุคตั้งแต่กฎหมาย สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมครอบครัวจนกลายเป็นสังคมเมืองสังคมประเทศ กฎหมายใน ยุคที่ผู้คนมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณและสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ กฎหมายในยุคที่ได้ รับอิทธิพลจากศาสนา และยุคที่กฎหมายที่ใช้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้ม แข็งของชาติ จนถึงจุดเปลี่ยนที่ทำให้เกิดกฎหมายสมัยใหม่ (Modern Law) ที่ให้การ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สินของบุคคล และการจำกัดอำนาจการปกครองด้วยการ ถ่วงดุลและแบ่งแยกอำนาจ อย่างไรก็ตามบริบทของการพัฒนาทางกฎหมายไม่ได้ยุติใน ยุคของกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งหากพิจารณาถึงการพัฒนาระบบกฎหมายในปัจจุบันก็จะ พบนัยสำคัญหรือความสำคัญของกฎหมายที่เน้นเรื่องประสิทธิภาพและความคุ้มค่า มี ความเป็นพหุนิยม มีความซับซ้อนหลากหลาย และเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น

ในบทความฉบับนี้ไม่ได้มุ่งทำการวิเคราะห์ว่าระบบหรือกฎหมายในยุคใดมี ความเด่นหรือด้อยกว่ายุคใดซึ่งแม้แต่ในปัจจุบันก็ยังเป็นข้อถกเถียงที่ไม่ได้ข้อยุติ และ ไม่ได้มุ่งหวังจะนำเสนอข้อสรุปว่ากฎหมายในยุคใดเป็นระบบกฎหมายที่ดีที่สุด หรือ นำเสนอข้อเสนอนในการพัฒนาระบบกฎหมายไปในหนึ่งทางใดแต่อย่างไร หากแต่เป็น ความพยายามในการแสดงให้เห็นถึงแง่มุมการใช้ประโยชน์ของกฎหมายที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มแง่คิดแก่ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้สนใจศึกษาความรู้ด้านกฎหมายได้อย่างเข้าใจมากขึ้น สามารถเห็นภาพความเชื่อมโยงหลักคิดและอุดมคติทางกฎหมายในแต่ละยุคได้อย่าง ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ที่คิดมานั้นคงไม่อาจนำเสนอได้ครอบคลุม ในทุกบริบทของการพัฒนาการทางกฎหมายในปัจจุบันซึ่งหวังว่าผู้อ่านจะสามารถนำ ไปศึกษาต่อยอดเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มและขยายแนวคิดในลึกซึ่งมากขึ้นได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2560). *นิติปรัชญา (พิมพ์ครั้งที่ 15 แก้ไขเพิ่มเติมโดย กิตติศักดิ์ ปรกติ)*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สมชาย ปรีชาศิลป์. (2549). *นิติศาสตร์เชิงวิพากษ์*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สมยศ เชื้อไทย. (2560). *ความรู้กฎหมายทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 23)*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สมยศ เชื้อไทย. (2531). *ทฤษฎีกฎหมายสามชั้นของ ดร.ปรีดี .รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์*.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2560). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (พิมพ์ครั้งที่ 16)*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560
- พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2550
- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541
- พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ.2522 ม.40
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2558
- พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ.2547
- พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ.2518
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507
- พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511
- พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504
- Zimmerman, J. M. (2014). *China Law Deskbook: A Legal Guide to Foreign-Invested Enterprises (4th ed.)* ABA Section of International Law.

